

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Вінницький національний технічний університет

***Анотація.** В роботі розглянуто економічну сутність фінансової стійкості. Систематизовано підходи до визначення сутності фінансової стійкості. Узагальнено фактори, які впливають на фінансову стійкість.*

Ключові слова: стійкість, фінансова стійкість, зовнішні чинники, внутрішні чинники

***Abstract.** The paper considers the economic essence of financial stability. Approaches to determining the essence of financial stability are systematized. The factors influencing financial stability are generalized.*

Keywords: stability, financial stability, external factors, internal factors

Вступ

На сучасному етапі економічного розвитку фінансова стійкість підприємств є дуже важливою категорією. Основним чинником удосконалення й підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є забезпеченість підприємства та раціональне використання фінансових ресурсів.

В умовах нестійкого зовнішнього середовища, впливу пандемії, глобалізації ринків важливим питанням для промислових підприємств постає питання управління фінансовою стійкістю. Основним чинником удосконалення й підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є забезпеченість підприємства та раціональне використання фінансових ресурсів.

Загальна стійкість підприємства може бути забезпечена лише за умови стабільної реалізації продукції й отримання чистого доходу, розмір якого буде таким, що підприємство буде спроможне виконати зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами, працівниками тощо. Таким чином, загальна стійкість підприємства передбачає такий рух грошових потоків, за якого спостерігатиметься перманентне перевищення доходів над витратами.

Саме тому питання управління фінансовою стійкістю є досить актуальним.

Питання, пов'язані із управлінням фінансовою стійкістю підприємства були й залишаються предметом розгляду як західних, так і вітчизняних вчених, як: Ковальчук Н. О., Руснак Т. В., Тульчинська С. О., Кириченко С. О., Аларіки С. Н. Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В., Киш Л. М., Левкович О. В., Калашнікова Ю. М., Павленко О. П., Семиліт І. В., Слободян Н. Г., Гапак Н. М., Капштан С. А., Косарева І. П., Бут А. С. та інших.

Метою даної роботи є систематизація підходів до визначення сутності фінансової стійкості.

Основна частина

В економічній літературі можна зустріти різні підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість» (таблиця 1.1). Значна кількість науковців пов'язує фінансову стійкість із певним фінансовим станом. Так, Білик М. Д. визначає фінансову стійкість як такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення [1].

Ковальчук Н. О., Руснак Т. В. [2] вважають, що фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, що гарантує йому платоспроможність, безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, а також фінансування витрат на розширення підприємства.

Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. визначають фінансову стійкість як фінансовий стан підприємства, за якого ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечити самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів [3]. На думку Базілінської О. Я. фінансовою стійкістю є стан підприємства, який характеризується збалансованим використанням фінансових ресурсів, наявністю оптимального співвідношення між власними та залученими коштами, збереженні господарської самостійності за умови нестабільності зовнішнього

середовища, що веде до стабільного функціонування підприємства з позитивними перспективами розвитку [4].

Таблиця 1

Систематизація підходів до визначення сутності поняття «фінансова стійкість»

Автор	Фінансова стійкість – це
Білик М. Д. [1]	такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення
Ковальчук Н.О., Руснак Т.В. [2]	такий стан фінансових ресурсів підприємства, що гарантує йому платоспроможність, безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, а також фінансування витрат на розширення підприємства.
Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. [3]	фінансовий стан підприємства, за якого ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечити самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів
Базілінська О. Я. [4]	стан підприємства, який характеризується збалансованим використанням фінансових ресурсів, наявністю оптимального співвідношення між власними та залученими коштами, збереженні господарської самостійності за умов нестабільності зовнішнього середовища, що веде до стабільного функціонування підприємства з позитивними перспективами розвитку
Тульчинська С. О., Кириченко С. О., Аларіки С. Н. [5]	особливий збалансований стан рівноваги підприємства, за якого відбувається раціональне використання виробничих та фінансових ресурсів, що дозволяє забезпечити його стабільне функціонування та розвиток, за наявності складних дестабілізуючих умов його середовища
Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. [6]	здатність підприємства формувати фінансові ресурси таким чином, щоб забезпечити можливість постійної рівномірної основної діяльності, з урахуванням всіх ризиків та змін зовнішнього середовища
Киш Л. М. [7]	такий стан фінансових ресурсів і такий ступінь їх використання, за якого компанія має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, здатна забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також покриття витрат на його розширення та оновлення

Тульчинська С. О., Кириченко С. О., Аларіки С. Н. вважають особливий збалансований стан рівноваги підприємства, за якого відбувається раціональне використання виробничих та фінансових ресурсів, що дозволяє забезпечити його стабільне функціонування та розвиток, за наявності складних дестабілізуючих умов його середовища [5].

Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. визначають фінансову стійкість як «здатність підприємства формувати фінансові ресурси таким чином, щоб забезпечити можливість постійної рівномірної основної діяльності, з урахуванням всіх ризиків та змін зовнішнього середовища» [6].

Киш Л. М. [7] визначає такий стан фінансових ресурсів і такий ступінь їх використання, за якого компанія має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, здатна забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також покриття витрат на його розширення та оновлення.

Таким чином, узагальнюючи існуючі підходи до визначення сутності фінансової стійкості, можна зробити висновок, що це такий стан та ступінь використання фінансових ресурсів, за якого підприємство спроможне забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також вільно маневрувати грошовими коштами.

Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємства, поділяють на три групи [6]:

1. Зовнішні та внутрішні чинників впливу на стабільність фінансової діяльності:

- внутрішній стан підприємства у відповідності до його стадії життєвого циклу;
- ступінь розвитку економічного середовища в якому функціонує відповідний суб'єкт господарювання.

2. Конкретизування окремих факторів першої групи:

- регуляторна політика виконавчих органів влади,
- демографічна ситуація в державі,
- фінансова стратегія підприємства,
- купівельна спроможність населення,
- амортизаційна політика підприємства.

3. Фактори, які дозволяють комплексно проаналізувати можливі ризики, пов'язані з майбутньою фінансовою стабільністю підприємства:

- рівень інфляції,
- ступінь конкретності окремого ринку,
- стратегія управління ризиком та інші

Узагальнюючи існуючі підходи до оцінки факторів впливу на фінансову стійкість, їх було класифіковано таким чином (рис. 1).

Киш Л. М. наводить класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства в розрізі різних факторів, класифікуючи їх за місцем виникнення, за структурою, можливістю прогнозування, ступенем впливу, часом.

З рис. 1.1 видно, що за можливістю прогнозування усі фактори, які впливають на рівень фінансової стійкості, поділяють на прогнозовані та умовно прогнозовані. За часом фактори, які впливають на фінансову стійкість, поділяють на короткострокові, постійні та періодичні (які впливають в певні періоди часу, що є досить актуальним для підприємств сільського господарства).

За своєю структурою усі чинники, які впливають на рівень фінансової стійкості підприємства, поділяють на прості та складні.

Досить важливим є поділ чинників впливу на фінансову стійкість в розрізі зовнішніх та внутрішніх. Зовнішні чинники впливу на рівень фінансової стійкості, які впливають на стабільність фінансового стану підприємства, це ті макроекономічні, галузеві, правові та інші групи чинників, на які підприємство не спроможне вплинути.

До зовнішніх чинників впливу на фінансову стійкість відносять економічні, ринкові та інші. Основними економічними чинниками впливу на рівень фінансової стійкості є:

- динаміка обсягу національного доходу;
- рівень інфляції;
- стан податкової системи;
- рівень доходів населення;
- рівень безробіття.

До ринкових чинників, які здійснюють вплив на рівень фінансової стійкості, можна віднести:

- рівень конкуренції на ринку;
- рівень попиту;
- рівень валютного курсу.

Підприємство здатне впливати на внутрішні чинники, які забезпечують фінансову стійкість. Внутрішні фактори характеризують внутрішні можливості підприємства протистояти негативному впливу зовнішніх загроз та використовувати внутрішні можливості для ефективного розвитку [8].

Внутрішні чинники впливу на фінансову стійкість залежать безпосередньо від якості менеджменту на підприємстві та поділяються в розрізі операційних, інвестиційних та фінансових.

Основними внутрішніми операційними чинниками, які впливають на рівень фінансової стійкості, є:

- рівень маркетингу;
- ефективність структури витрат;
- ефективність виробничого менеджменту;
- рівень кваліфікації персоналу.

Основними внутрішніми інвестиційними чинниками, які впливають на рівень фінансової стійкості, є:

- рівень витрат інвестиційних ресурсів;
- рівень отримання запланованих доходів по реалізованих проектах;
- ефективність інвестиційного менеджменту.

Основними внутрішніми фінансовими чинниками, які впливають на рівень фінансової стійкості, є:

- ефективність фінансової стратегії;
- ефективність структури активів;

- вартість капіталу;
- ефективність фінансового менеджменту.

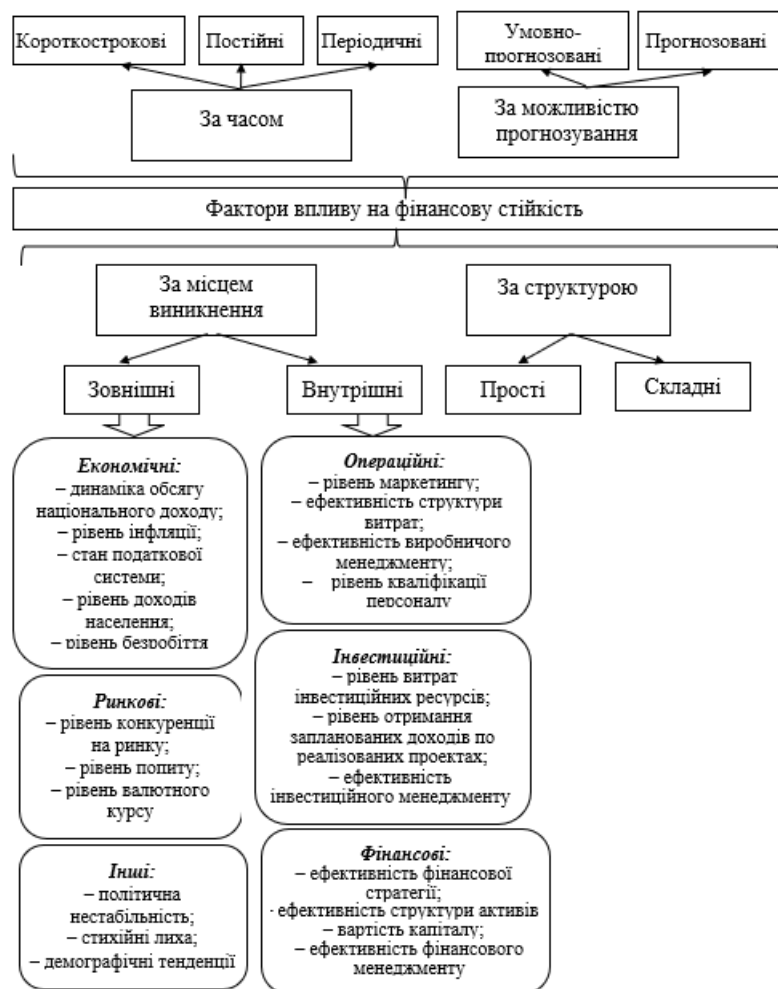

Рис. 1 – Чинники впливу на фінансову стійкість (систематизовано за даними [3; 6-7])

Стабільна фінансова діяльність підприємства передбачає ідентифікацію певного рівня фінансової стійкості та її кількісної оцінки. При цьому потрібно звернути увагу на рівень фінансової стійкості, врахування факторів впливу на рівень фінансової стійкості та обґрунтованість методичних підходів до її оцінки.

Для певного підприємства важливо оцінити межу фінансової стійкості. Це обґрунтовується тим, що недостатній рівень фінансової стійкості підприємства може спричинити неплатоспроможність. Разом з тим, надлишковий рівень фінансової стійкості – сприятиме створенню непродуктивних запасів та резервів, що збільшить витрати на їх утримання. Надлишкова фінансова стійкість окрім того, сприятиме зменшенню темпів економічного зростання та рівню потенційного прибутку.

Висновок

Таким чином, систематизація існуючих підходів до визначення сутності фінансової стійкості показала, що в цілому фінансовою стійкістю є такий стан та ступінь використання фінансових ресурсів, за якого підприємство спроможне забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також вільно маневрувати грошовими коштами. На фінансову стійкість впливає значна кількість факторів, які можна розділити на за часом, можливістю прогнозування, структурою, місцем виникнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / М.Д. Білик [та ін.]. К. : КНЕУ, 2005. 592 с.
2. Ковальчук Н.О., Руснак Т.В. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 368-371.
3. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
4. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
5. Тульчинська С. О., Кириченко С. О., Аларіки С. Н. Фінансова стійкість як складова економічної ефективності підприємства. Ефективна економіка. 2018. №4. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/3.pdf
6. Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. Інфраструктура ринку. 2021. Вип. 56. С. 129-134. http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/24.pdf.
7. Киш Л. М. Фінансова стійкість компанії в сучасних умовах. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 36. С. 75-79.
8. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776>.

Маркеш Жандіра Тереза – студентка групи МФКД-20м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: fm.2m17b@gmail.com

Науковий керівник: **В'ячеслав Васильович Джеджула** – д-р. екон. наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Markesh Zhandira Teresa – Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: fm.2m17b@gmail.com

Supervisor: **Viacheslav V. Dzhezdzhula** – Doctor of Econ. Sc., Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia